

Maria Janicka

Katedra Łąkarstwa SGGW w Warszawie

Sprawozdanie z Ogólnopolskiego Seminarium Naukowego pt. "Światowe kongresy oraz europejskie konferencje i sympozja łąkarskie" 24–25 października 1995, SGGW Warszawa

W dniach 20–23 maja 1997 r. odbędzie się po raz pierwszy w Polsce kolejne międzynarodowe spotkanie łąkarzy, organizowane cyklicznie pod auspicjami Europejskiej Federacji Łąkarskiej (EGF). Hasłem tegorocznego sympozjum jest: "Użytkowanie dla zapewnienia bioróżnorodności użytków zielonych — Management for grassland biodiversity". Organizatorami krajowymi są: Sekcja Łąkarstwa KUR PAN, Polskie Towarzystwo Łąkarskie, SGGW, Urząd Wojewódzki w Łomży, Ministerstwo Ochrony Środowiska.

Poniższy tekst jest omówieniem krajowego sympozjum poświęconego tematyce prezentowanej na międzynarodowych spotkaniach łąkarzy w latach 1993–1994.

Ostatnie ogólnokrajowe seminarium naukowe pt. "Światowe kongresy oraz europejskie konferencje i sympozja łąkarskie" odbyło się w dniach 24–25 października 1995 r. w SGGW w Warszawie. Zostało ono zorganizowane przez Sekcję Łąkarstwa Komitetu Uprawy Roślin Polskiej Akademii Nauk, Katedrę Łąkarstwa SGGW oraz Zakład Łąkarstwa ART w Olsztynie.

Prof. dr hab. Barbara Rutkowska — przewodnicząca Sekcji Łąkarstwa KUR PAN — otwierając seminarium krótko omówiła jego genezę. Do tradycji Sekcji Łąkarstwa KUR PAN należy organizowanie już od blisko 20 lat, wspólnie z Katedrą Łąkarstwa SGGW, a wcześniej Instytutem Melioracji i Użytków Zielonych, ogólnopolskich seminariów poświęconych problematyce światowych kongresów użytków zielonych oraz generalnych konferencji Europejskiej Federacji Łąkarskiej. Inicjatorem tej bardzo cennej formy przekazywania treści światowych i europejskich konferencji był prof. dr hab. Leon Doboszyński. Światowe kongresy łąkarskie odbywają się co 4 lata (od 1927 roku, Niemcy — Lipsk), natomiast konferencje i sympozja, powstałej znacznie później, Europejskiej Federacji Łąkarskiej — co 2 lata, począwszy od roku 1965 (Holandia — Wageningen). Konferencje te dają możliwość bardzo szybkiego i szerokiego upowszechnienia problematyki naukowo-badawczej i organizacyjnej w zakresie gospodarki łąkowo-pastwiskowej w Europie i w świecie.

Ponadto — poprzez nawiązanie bezpośrednich kontaktów z przedstawicielami wielu państw — są inspiracją dalszych badań łąkarskich i umożliwiają rozwój współpracy z innymi krajami. Materiały konferencyjne otrzymują tylko uczestnicy spotkań, a więc brak jest ich w wielu ośrodkach naukowych, a nawet państwach, które nie brały udziału w tych spotkaniach. W związku z tym krajowe seminaria spełniają ogromną rolę w zakresie upowszechniania problematyki naukowo-badawczej i organizacyjnej z zakresu gospodarki łąkowo-pastwiskowej w Europie i świecie.

W seminarium uczestniczyło ponad 80 osób. Byli to przedstawiciele katedr łąkarstwa akademii rolniczych, instytutów resortowych — IMUZ, IUNG, IZ — oraz PAN, a także studenci. Wśród uczestników byli także goście z zagranicy — 3 osoby ze Słowacji z Instytutu Użytków Zielonych w Banskiej Bystricy.

Celem seminarium było zapoznanie uczestników z problematyką:

- XVII Światowego Kongresu Łąkarskiego (Nowa Zelandia, Australia, 8–21.02.1993 r.),
- XV Konferencji Europejskiej Federacji Łąkarskiej (Holandia 6–9.06.1994 r.),
- VIII Międzynarodowej Konferencji Łąkarskiej Podgrupy Górskich Użytków Zielonych działającej w ramach FAO-SCORENA (Norwegia 24–27.08.1994 r.).

W XVII Światowym Kongresie Łąkarskim, który odbył się pod hasłem "Użytki zielone dla naszego świata", uczestniczyła tylko jedna osoba z Polski — dr hab. Krzysztof Młynarczyk (ART Olsztyn), a w obradach wzięło udział ponad 1500 osób z 86 krajów. Referaty plenarne wygłosili zaproszeni przez organizatorów specjaliści z różnych krajów:

1. H.A. Mooney — Wpływ człowieka na ekosystemy lądowe — co o nim wiemy i co robimy w tym zakresie.
2. M. Hadley — Użytki zielone w ekosystemach zrównoważonych.
3. F. Riveros — Użytki zielone dla naszego świata.
4. G.A. Nores, R.R. Vera — Wykorzystanie nauki i informacji na użytkach zielonych.
5. W. Peacock — Inżynieria genetyczna w odniesieniu do pastwisk.

Zakres tych referatów został przedstawiony na omawianym seminarium. Jak zauważył **dr hab. Piotr Stypiński**, wykraczały one znacznie poza typową problematykę łąkarską i dotyczyły poszczególnych zagadnień w szerokim, globalnym ujęciu.

Uczestnicy kongresu obradowali aż w 49 sesjach tematycznych. Ta olbrzymia liczba sesji wskazuje na bardzo szeroką problematykę kongresu, którą trudno byłoby w całości omówić na seminarium w Warszawie, z tego względu wybrano i przedstawiono tylko kilka z nich, tj.:

1. Wzrost roślin.
2. Zbiorowiska roślinne.
3. Doskonalenie roślin.
4. Strategia spożywania zielonki przez zwierzęta.
5. Gospodarowanie paszami.
6. Zmiany klimatyczne.

7. Zmiany klimatyczne – przewidywanie skutków.
8. Zmiany klimatyczne – adaptacja systemów.
9. Zmiany klimatyczne – rola użytków zielonych.
10. Wykorzystanie potencjalnych plonów nasion roślinności użytków zielonych.

Dr hab. Krzysztof Młynarczyk zwrócił uwagę, że w poszczególnych sesjach wiele uwagi poświęcono zagadnieniom szczególnie ważnym w krajach rozwijających się, w których gospodarowanie na użytkach zielonych napotyka wiele poważnych trudności związanych z niekorzystnymi warunkami klimatycznymi i siedliskowymi, a także z problemami natury społeczno-kulturowej. Ponadto w referatach i doniesieniach prezentowanych na XVII Kongresie często przewijała się problematyka ekologiczna.

Hasłem XV Konferencji Europejskiej Federacji Łąkarskiej było "Użytki zielone a społeczeństwo". W konferencji tej wzięło udział 7 osób z Polski (ogółem uczestniczyło w niej około 400 osób). Obrady toczyły się w czterech sesjach tematycznych:

1. Produkcja i wykorzystanie pasz.
2. Użytki zielone a ochrona przyrody.
3. Emisje gazów wywołane chowem przeżuwaczy.
4. Socjoekonomiczne aspekty produkcji pasz z użytków zielonych.

Ponadto uczestnicy konferencji spotykali się w problemowych grupach dyskusyjnych poświęconych wąskim, specjalistycznym problemom łąkarstwa:

1. Modelowanie produkcji z użytków zielonych.
2. Uprawa koniczyny białej.
3. Fizjologia koniczyny białej.
4. Zalecenia nawozowe.
5. Strawność i pobieranie paszy.
6. Konserwacja paszy.
7. Ochrona przyrody.
8. Redukcja emisji.

Prof. dr hab. Stanisław Kozłowski stwierdził, że głównym problemem w obszernej tematyce konferencji była perspektywa użytków zielonych w Europie. Podkreślono, że ich funkcja paszowa nie straci na znaczeniu, musi jednak uwzględniać likwidację negatywnych skutków produkcji zwierzęcej w całym środowisku przyrodniczym; ranga funkcji ochronnej użytków zielonych będzie natomiast coraz bardziej wzrastać. Z tego względu konieczne jest współdziałanie wielu dyscyplin naukowych, środowisk i organizacji w rozwiązywaniu tego problemu z uwzględnieniem specyfiki regionalnej, krajowej i międzynarodowej.

Tematem wiodącym VIII Międzynarodowej Konferencji Łąkarskiej FAO – Podgrupy Górskich Użytków Zielonych była "Różnorodność florystyczna i wartość agromiczna łąk górskich". Na konferencji tej Polskę reprezentowało 6 osób, a łącznie uczestniczyło w niej około 60 osób. Jak podał **prof. dr hab. Stanisław Kopeć** w wygłoszonych referatach i przedstawionych doniesieniach posterowych omówiono:

- zagadnienia różnorodności florystycznej łąk naturalnych, półnaturalnych i trwałych, występujących w różnych warunkach miejscowych; podano opisy bogactwa florystycznego tych użytków i pokazano sposoby jego zachowania;
- metody ochrony różnorodności florystycznej przez racjonalne użytkowanie terenu, a nawet za pomocą sztucznego wprowadzania gatunków pożądaných (przez podsiew oraz sadzonkowanie);
- zmiany florystyczne użytków zielonych w różnych regionach i krajach będące wynikiem różnych sposobów użytkowania (intensywnego lub ekstensywnego) oraz działań mechanicznych (maszyny, narciarze).

Na omawianym seminarium w Warszawie przedstawiono łącznie 21 syntetycznych referatów opracowanych przede wszystkim przez uczestników ww. konferencji, omawiających ich tematykę, zakres i wnioski. Organizację i przebieg XVII Światowego Kongresu Łąkarskiego przedstawił **dr hab. Krzysztof Młynarczyk** (ART Olsztyn), XV Konferencji Europejskiej Federacji Łąkarskiej — **prof. dr hab. Stanisław Kozłowski** (AR Poznań), natomiast VIII Międzynarodowej Konferencji Łąkarskiej FAO — Podgrupy Górskich Użytków Zielonych — **prof. dr hab. Stanisław Kopeć** (AR Kraków). Referaty opracowano na podstawie materiałów konferencyjnych wydanych w formie publikacji książkowych pt.:

- "Proceedings of the XVII International Grassland Congress", Palmerston North, Hamilton, Lincoln, New Zealand; Rockhampton, Australia; 8–21 February 1993 (3 tomy formatu A4),.
- "Proceedings of the 15th General Meeting of the European Grassland Federation", Wageningen, Holand, June 6–9, 1994,
- "Proceedings of the VIII International Grassland Conference of the FAO European Research Cooperative Network on Pastures and Fodder Crops, sub-network Mountain Pastures", Beitostolen, Norway, 24–27 August 1994.

Biorąc pod uwagę wartość naukową seminarium, podjęto decyzję o opublikowaniu i rozpowszechnieniu wygłoszonych na seminarium referatów w postaci specjalnych materiałów seminaryjnych (150 egz.), które ukazały się drukiem. Publikacja ta przyczyni się do jeszcze szerszego upowszechnienia współczesnej problematyki łąkarskiej i przekazania najnowszych osiągnięć i tendencji rozwojowych w łąkarstwie światowym i europejskim, jak również do ukierunkowania przyszłych badań z tego zakresu.

Podsumowania seminarium dokonał **prof. dr hab. Julian Gajda** (AR Lublin) na tle problemów będących tematem seminarium i w nawiązaniu do warunków Polski. Między innymi stwierdził, że ilość stosowanych nawozów NPK oraz wysokość uzyskiwanych plonów wskazują, że nasze rolnictwo nie jest intensywne w porównaniu z zachodnioeuropejskim. Zmniejszająca się powierzchnia użytków rolnych, dalszy wzrost ludności oraz udział naszych produktów rolnych w obrocie międzynarodowym decydują o konieczności intensyfikacji naszego rolnictwa, które należy prowadzić w sposób "rozumny". Przytaczane w przedstawionych referatach skutki zbyt

intensywnego gospodarowania w krajach zachodnich przestrzegają przed nadmierną intensyfikacją rolnictwa zagrażającą środowisku przyrodniczemu.

Dalej prof. Gajda zwrócił uwagę na przerażająco niski stan pogłowia zwierząt trawożernych w Polsce (0,4 SD/ha UR, czyli jak w końcu lat czterdziestych), a jednocześnie wzrastający import produktów mlecznych, zboża i mięsa. Podkreślił konieczność dofinansowywania rolnictwa, jakie ma miejsce w krajach zachodnich. Zwrócił uwagę na niekorzystną strukturę gospodarstw rolnych (średnia powierzchnia gospodarstwa w Polsce wynosi 5–6 ha), a w odniesieniu do użytków zielonych — niekorzystne ich położenie, często z dala od gospodarstwa.

Następnie prof. Gajda podkreślił, że tereny, które mają specjalną wartość florystyczną, hydrologiczną, krajobrazową czy geologiczną, należy wydzielić z obszaru użytków rolnych i utworzyć więcej ścisłych rezerwatów oraz parków krajobrazowych, także część terenów torfowych przeznaczyć do renaturalizacji, w pierwszym rzędzie poprzez uniemożliwienie odpływu wód. Natomiast pozostałe tereny użytków rolnych powinny być w sposób racjonalny użytkowane z wykorzystaniem wszelkich zabiegów agrotechnicznych.

W odniesieniu do użytków zielonych i potrzeby ich renowacji — prof. Gajda podkreślił znaczenie metod bardziej uproszczonych (podsiewu), zwłaszcza na glebach torfowych, które w mniejszym stopniu przyczyniają się do ich mineralizacji. Następnie zwrócił uwagę na znaczenie mieszanek gatunków/odmian traw i roślin motylkowatych stosowanych w zagospodarowywaniu użytków zielonych oraz stwierdził, że więcej uwagi należy poświęcić komonicy zwyczajnej i niektórym gatunkom lucerny, a także wartości paszowej odmian w sensie równowagi mineralnej między makro- i mikroskładnikami.

Biorąc pod uwagę nawożenie organiczne, prof. Gajda zaznaczył, że w związku z małą ilością obornika w gospodarstwach będzie on przede wszystkim stosowany na grunty orne, a nie na użytki zielone, gdzie jest w większym stopniu niezastąpiony. Tylko w wyspecjalizowanych dużych gospodarstwach o wysokiej obsadzie pogłowia zwierząt, ze względu na dużą ilość nawozów organicznych, m.in. gnojowicy, będzie je można stosować zarówno na gruntach ornym, jak i na użytkach zielonych.

W dalszej części podsumowania prof. Gajda zwrócił uwagę na degradację łąk torfowych (gleby i zbiorowisk roślinności łąkowej) spowodowaną brakiem nawożenia, przede wszystkim fosforowego i potasowego, gospodarki wodnej oraz odpowiedniego użytkowania. Zrównoważenie produkcji rolniczej z warunkami przyrodniczymi to ostatni z problemów poruszonych w podsumowaniu. Biorąc pod uwagę obecny stan naszego rolnictwa, prof. Gajda stwierdził, że taki sposób gospodarowania występuje coraz częściej i tylko niektóre gospodarstwa będą prowadziły intensywną produkcję.

Kolejna 16 Generalna Konferencja Europejskiej Federacji Łąkarskiej odbyła się we Włoszech (Grado) w okresie od 15 do 19 września 1996 roku pod hasłem "Użytki zielone a systemy wykorzystania ziemi", natomiast następny, tj. XVIII Światowy

Kongres Łąkarski, odbędzie się w Kanadzie (Winnipeg, Saskatoon) w okresie od 8 do 19 czerwca 1997 roku pod hasłem "Użytki Zielone 2000".

Zamykając seminarium, przewodnicząca Sekcji Łąkarstwa KUR PAN **prof. dr hab. Barbara Rutkowska** zapewniła, że Sekcja Łąkarstwa KUR PAN oraz Katedra Łąkarstwa SGGW dołożą starań, aby kontynuować tego typu seminaria, a treść ich udostępniać szerszemu gronu odbiorców w formie opublikowanych materiałów seminaryjnych. Tak więc najbliższe seminaria poświęcone będą problematyce wymienionych konferencji.